แนวทางการพิจารณาสื่อการเรียนการสอนเป็นผลงานวิชาการ : กรณีศึกษามหาวิทยาลัยทักษิณ

WAYS OF DEVELPING TEACHING MATERIALS FOR ACADEMIC WORK : A CASE STUDY AT THAKSIN UNIVERSITY

ชัชวาล ชุมรักษา *

การปฏิบัติงานตามภาระหน้าที่ของบุคลากร เพื่อให้กลไกต่างๆ ของมหาวิทยาลัยดำเนินไปสู่เป้าหมายบรรลุตามวัตถุประสงค์ได้นั้น ทุกตำแหน่งล้วนแล้วแต่มีความหมาย ความสำคัญ และมีคุณค่าด้วยกันทั้งสิ้น ในขณะเดียวกัน การได้ปรับเลื่อนตำแหน่งทางวิชาการให้สูงขึ้นก็จะทำให้บุคลากรมีความภาคภูมิใจในตนเองมากขึ้น เป็นการเพิ่มขวัญและกำลังใจในการที่จะเสียสละอุทิศเวลาให้กับการปฏิบัติงานมากขึ้น ซึ่งการขอผลงานทางวิชาการนั้น มีขั้นตอนกำหนดไว้เป็นระเบียบให้ปฏิบัติชัดเจน สำหรับสายวิชาการตำแหน่งอาจารย์ การขอผลงานทางวิชาการเพื่อดำรงตำแหน่งผู้ช่วยศาสตราจารย์ รองศาสตราจารย์ และศาสตราจารย์ แนวปฏิบัติที่ใช้ปฏิบัติกันมาตลอดก็คือ ใช้เกณฑ์ในการพิจารณาจากผลงานที่เป็นเอกสารประกอบการสอน เอกสาร คำสอน ตำรา และงานวิจัย ชั้นการ แรงใจให้กับการส่วนผลงานทางวิชาการในลักษณะอื่นนั้น ไม่มีแนวทางในการพิจารณาที่เป็นรูปธรรมมากนัก เช่น ผลงานทางวิชาการในลักษณะการสร้างสรรค์ทางด้านศิลปะ สถาปัตยกรรม ผลงานการออกแบบ โฆษณา ภาพยนตร์ วิดีทัศน์ ผลงานการออกแบบการปฏิบัติการในห้องทดลอง (Laboratory Exercise) ผลงานการประดิษฐ์สิ่งประดิษฐ์ใหม่ ๆ และอื่น ๆ อีกมากมาย รวมไปถึงสื่อการเรียนการสอน

* *อาจารย์ภาควิชาเทคโนโลยีและสื่อสารการศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ*

สื่อการเรียนการสอน เป็นปัจจัยที่มีคุณค่าและมีความจำเป็นที่สุดในระบบการเรียนรู้ปัจจุบัน ทั้งนี้เพราะสื่อมีคุณสมบัติในการช่วยกระตุ้นและเร้าความสนใจให้อยากเรียน ช่วยให้การเรียนรู้เกิดขึ้นอย่างมีประสิทธิภาพ สะดวก และรวดเร็ว ช่วยแก้ปัญหาเรื่องความแตกต่างระหว่างบุคคลในบริบทของการเรียนรู้ ช่วยให้เกิดปฏิสัมพันธ์ระหว่างผู้เรียนกับผู้เรียนและระหว่างผู้สอนกับผู้เรียน สามารถนำเนื้อหาที่มีข้อจำกัดมาสอนในชั้นเรียนได้ ช่วยให้ผู้เรียนกระตือรือร้นและมีส่วนร่วมกับการเรียน ช่วยให้การเรียนรู้เป็นไปอย่างสนุกเพลิดเพลินไม่น่าเบื่อ ช่วยแบ่งเบาภาระของผู้สอนในด้านการเตรียมการสอนหรือเนื้อหาการสอน ช่วยให้ผู้สอนมีความมั่นใจและตื่นตัวอยู่เสมอ เป็นต้น

บุคลากรตำแหน่งอาจารย์ซึ่งมีภาระหน้าที่ในการสอน วิจัย บริการวิชาการ ทำนุบำรุงศิลปะและวัฒนธรรม โดยเฉพาะหน้าที่การสอนนั้น อาจารย์สามารถผลิตสื่อการเรียนการสอนรายวิชาที่ทำการสอนได้ทุกวิชา และสามารถพัฒนาปรับปรุงสื่อการเรียนการสอนให้มีคุณภาพสัมฤทธิ์ผลเป็นที่ยอมรับในวงวิชาการ ซึ่งผลงานประเภทนี้ สามารถนำมาเสนอขอผลงานทางวิชาการได้ สำหรับบุคลากรตำแหน่งอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ ตำแหน่งนักวิชาการโสตทัศนศึกษา นักเทคโนโลยีการศึกษา ก็ควรที่จะนำมาเสนอเข้าเข้าสู่ตำแหน่งชำนาญการ เชี่ยวชาญการ ตามความเหมาะสม

องค์ประกอบของการพิจารณา

ก. การส่งผลงาน

มีเอกสารประกอบการจัดทำสื่อการเรียนการสอน ประกอบด้วยหัวข้อซึ่งครอบคลุมในเรื่องต่อไปนี้

1. หลักการและเหตุผล (ระบุหลักการและเหตุผลในการจัดทำ)
2. วัตถุประสงค์ในการจัดทำ เช่น ใช้ประกอบการสอน ใช้เป็นส่วนเสริมการเรียนรายวิชา หรือใช้เรียนรู้ด้วยตนเองทั้งรายวิชา เป็นต้น
3. ประโยชน์ที่ได้รับ ทำแล้วจะเกิดประโยชน์อย่างไร เกิดประโยชน์กับใครบ้าง
4. ระบุประเภทของสื่อ เช่น โทรทัศน์การสอน คอมพิวเตอร์ช่วยสอน (CAI) การเรียนการสอนบนเว็บ (WBI) e- Learning ชุดการสอน หรือชุดฝึกอบรม เป็นต้น ทั้งนี้ต้องอธิบายการใช้และลักษณะสำคัญของสื่อการเรียนการสอนนั้นๆ ประกอบโดยสังเขป
5. มีบท (script) ผังลำดับขั้นการทำงาน (Flow Chart)
6. มีการประเมินผลสื่อการเรียนการสอนที่นำไปใช้กับกลุ่มเป้าหมาย เช่น การหาประสิทธิภาพสื่อการเรียนการสอน ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เป็นต้น

7. คู่มือการใช้งาน

8. รายงานการเผยแพร่สื่อการเรียนการสอนโดยระบุถึงสิ่งต่อไปนี้

8.1 สถานที่ที่ใช้สื่อ เช่น ศูนย์นวัตกรรมการศึกษา ศูนย์เทคโนโลยีการศึกษาของคณะ หรือมหาวิทยาลัย สำนักหอสมุด สำนักวิทยบริการ เป็นต้น

8.2 การเผยแพร่สื่อ เช่น มีการจำหน่ายทั่วไป มีการขอทำสำเนาเพื่อไปใช้ในการศึกษาที่สถาบันอื่น หรือเผยแพร่บนเครือข่ายระบบสารสนเทศคอมพิวเตอร์ เป็นต้น

ข. การประเมินสื่อการเรียนการสอน

1. หัวข้อในการพิจารณา

ในการประเมินคุณภาพของสื่อการเรียนการสอน จะพิจารณาทั้งในด้านการออกแบบ เนื้อหา และเทคนิคการนำเสนอ และควรกำหนดให้การออกแบบ เนื้อหา และการนำเสนอมีความสำคัญเท่าเทียมกันโดยพิจารณา ดังนี้

1.1 การออกแบบ ควรพิจารณาการออกแบบสื่อการเรียนการสอนทั้งระบบ เช่น การออกแบบระบบการเรียนการสอน การออกแบบสื่อการเรียนการสอน เช่น ตัวอักษร สี พื้นหลัง ภาพนิ่ง ภาพเคลื่อนไหว การจัดองค์ประกอบต่างๆ ตามหลักวิชาการ เป็นต้น

1.2 เนื้อหา ควรพิจารณาความถูกต้อง และความสมบูรณ์ของเนื้อหาเป็นหลัก

1.3 การนำเสนอ ควรพิจารณา สิ่งต่อไปนี้

1.3.1ขั้นตอนการผลิต จะต้องมีขั้นตอนการผลิตถูกต้องตามหลักวิชาการ

1.3.2 การใช้เทคนิคการนำเสนอ จะต้องมีความน่าสนใจเพื่อกระตุ้นให้ผู้เรียนติดตามบทเรียนตั้งแต่ต้นจนจบ ตรงตามหลักวิชาการ

2. ผู้ประเมิน

ในการพิจารณาสื่อการเรียนการสอนนั้น การประเมินทางด้านเนื้อหา ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ในศาสตร์สาขาวิชานั้นๆ ส่วนการประเมินวิธีการนำเสนอ และการออกแบบการสอน ผู้ประเมินจะต้องมีความรู้ในด้านการผลิตสื่อการเรียนการสอน ดังนั้น ผู้ประเมินจึงควรประกอบด้วย **คณะกรรมการผู้ทรงคุณวุฒิทั้งในด้านเนื้อหา และการผลิตสื่อการเรียนการสอนเป็นสำคัญ ทั้งนี้** ผู้เสนอผลงานควรจะได้มีโอกาสนำเสนอสื่อการเรียนการสอนต่อคณะกรรมการพิจารณาเพื่อให้การพิจารณาเป็นไปอย่างถูกต้องและยุติธรรม

ค. เกณฑ์การประเมินผลงานสื่อการเรียนการสอน

ควรกำหนดให้น้ำหนักของสื่อการเรียนการสอนมีค่าเทียบเท่ากับตำรา หรือ เอกสารประกอบการสอน หรือการเสนอผลงานในลักษณะอื่นๆ ตามความเหมาะสม ตัวอย่าง เกณฑ์การประเมิน ผลงานสื่อการเรียนการสอนตามตาราง ดังนี้

หัวข้อการประเมิน	ระดับการพิจารณา		
	ผ่าน	ดี	ดีมาก
เนื้อหา	ถูกต้อง	ถูกต้อง ลึกซึ้ง และครบถ้วน	ถูกต้อง ลึกซึ้งครบถ้วนและอ้างอิงได้ เนื้อหาหรือคำบรรยายแสดงถึงการค้นคว้าที่ลึกซึ้งและสมบูรณ์
การเรียงลำดับเนื้อหา	มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน	มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมที่เหมาะสม	มีความต่อเนื่องและสัมพันธ์กัน มีกิจกรรมหลายรูปแบบที่เหมาะสม ทำให้เกิดความเข้าใจ และกระตุ้นชวนให้ติดตาม
การใช้ภาพและเสียง	ชัดเจน สื่อความหมายถูกต้อง	ชัดเจน สื่อความหมายถูกต้อง และเหมาะสม มีความประณีต	ชัดเจน สื่อความหมายถูกต้อง และเหมาะสม ใช้ภาพและเสียง ซึ่งแสดงการจัดสรรอย่างประณีต และแสดงความคิดริเริ่มทำให้มีคุณภาพและคุณค่า ใช้เป็นต้นแบบได้
สี ตัวอักษรและพื้นหลัง	ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน	ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน และใช้สีถูกต้องตามหลักวิชาการ	ตัวอักษรอ่านง่าย ชัดเจน มีสีพื้นหลังเหมาะสม และใช้สีถูกต้องตามหลักวิชาการ
การใช้เทคนิคพิเศษ	มีความเหมาะสม	มีความเหมาะสมและน่าสนใจ	มีความเหมาะสม น่าสนใจ และช่วยส่งเสริมการเรียนรู้
การนำเสนอสื่อ	มีความเหมาะสมกับเนื้อหา	มีความเหมาะสมกับเนื้อหาและช่วงความสนใจ	มีความเหมาะสมกับเนื้อหา และช่วงความสนใจ ผู้เรียนมีส่วนร่วมและ โอกาสในการเลือกบทเรียน
คู่มือ/เอกสารประกอบ	มีคู่มือและเอกสารประกอบการใช้สื่อที่สมบูรณ์	มีคู่มือและเอกสารประกอบ การใช้สื่อที่สมบูรณ์	มีคู่มือและเอกสารประกอบการใช้สื่อที่สมบูรณ์

ในการพิจารณาสื่อการเรียนการสอนที่นำมาเป็นผลงานวิชาการเพื่อเสนอขอตำแหน่งทางวิชาการจะต้องผ่านเกณฑ์ในระดับต่างๆ ตามความเหมาะสมดังตัวอย่างตามตาราง

ตำแหน่ง	ผลงานอยู่ในระดับ
ผู้ช่วยศาสตราจารย์	ผ่าน เป็นอย่างน้อย
รองศาสตราจารย์	ดี เป็นอย่างน้อย
ศาสตราจารย์	ดีมาก เป็นอย่างน้อย

ผลงานทางวิชาการลักษณะอื่น ก็มีอีกมากมายที่สามารถจะกำหนดเกณฑ์ เพื่อเป็นแนวทางในการพิจารณาได้ อย่างไรก็ดี ที่ผู้เขียนนำเสนอมาก็เป็นเพียงแนวความคิด สำหรับเป็นแนวทางในการนำไปพัฒนาเกณฑ์การพิจารณาสื่อการเรียนการสอนเป็นผลงานทางวิชาการให้สามารถปฏิบัติได้อย่างเป็นรูปธรรม ซึ่งเป็นช่องทางหนึ่งที่จะส่งเสริมให้อาจารย์ และบุคลากรที่เกี่ยวข้องช่วยกันสร้างสรรค์ผลงานทางวิชาการในลักษณะนี้มากขึ้น

บรรณานุกรม

ถนอมพร (ตันพิพัฒน์) เลาหจรัสแสง. (2545). **Designing e-Learning หลักการออกแบบและสร้างเว็บเพื่อการเรียนการสอน**. มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.

บุปผชาติ ทัฬหิกรณ์ และคณะ. **ความรู้เกี่ยวกับสื่อมัลติมีเดียเพื่อการศึกษา**. (2544). กรุงเทพฯ : ศูนย์พัฒนาหนังสือ กรมวิชาการ กระทรวง ศึกษาธิการ.

วิถา อุตมฉันท์. (2544). **การผลิตสื่อโทรทัศน์และสื่อคอมพิวเตอร์ : กระบวนการสร้างสรรค์และเทคนิค**. พิมพ์ครั้งที่ 2 : กรุงเทพฯ. บุ๊คพอยท์.

http://www.tsu.ac.th/personnel/Job.pdf สืบค้นเมื่อวันที่ 12 ธันวาคม พ.ศ. 2549

ความอดทน มักเจริญงอกงามขึ้นท่ามกลางความขมขื่น
แต่ผลของมันแสนจะหวานหอม

ละครเรื่อง ตี๋ตระกูลซ่ง